

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО-АГРОБІОЛОГА, ОДНОГО ІЗ ОРГАНІЗАТОРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СПРАВИ І АКАДЕМІЧНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ – С. Л. ФРАНКФУРТА (до 150-річчя від дня народження)

Становлення України як незалежної суверенної держави вимагає від її політичної, наукової, громадської, спільноти виконання низки завдань, зокрема мати об'єктивну й неупереджену історію взагалі та її окремих складових. Особливе місце в таких дослідженнях належить вивченню історії науки й освіти – найбільш значущих і визнаних цивілізованим світом здобутків українського суспільства.

Україна подарувала світові багато відомих науковців. До плеяди генеруючих творців своєї справи, які словом і ділом прославляли нашу країну навіть у світовому вимірі, на власне переконання, по праву належить видатний учений-агробіолог, державний діяч та, як виявилось, навіть дипломат у часи українських революцій та один із дієвих організаторів академічної науки в Україні – професор Соломон Львович Франкфурт.

Для вшанування пам'яті непересічної особистості було створено організаційний комітет і розроблено план заходів, з відзначення 150-річчя від дня народження видатного вітчизняного вченого агробіолога, одного із видатних організаторів академічної науки в Україні, професора С. Л. Франкфурта, розрахованих на поточний рік.

Для вшанування пам'яті непересічної особистості було створено організаційний комітет і розроблено план заходів, з відзначення 150-річчя від дня народження видатного вітчизняного вченого агробіолога, одного із видатних організаторів академічної науки в Україні, професора С. Л. Франкфурта, розрахованих на поточний рік.

Планом передбачалася низка різних заходів, серед яких: відкриття меморіального каменю для увічнення пам'яті про Соломона Львовича Франкфурта, проведення міжнародної науково-практичної конференції, видання монографії, підготовлений біобібліографічний покажчик наукових праць вченого за 1891–1945 рр., матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Крім того ініційовані пропозиції Кабінету Міністрів України, Національному банку України щодо виготовлення ювілейної монети, поштової марки, присвоєння імені ученого одній із вулиць у с. Центральне Миронівського району Київської області, тематичні книжкові виставки, науково-популяризаційні заходи у ЗМІ через виступи і публікації тощо.

Незабаром вийдуть друком підготовлені матеріали 10-х наукових читань у серії «Наукові історико-бібліографічні читання», заснованій ННСГБ НААН від 2001 р., присвячені вшануванню пам'яті видатного ученого-агробіолога, дипломата у часи українських революцій та одного із дієвих організаторів академічної науки в Україні – професора Соломона Львовича Франкфурта.

Наступного року Україна відзначатиме віковий ювілей національно-визвольних змагань 1917-1920 рр. Маю великі сподівання, що серед заходів, передбачених, насамперед, Указом Президента України П.О. Порошенка №17/2016 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1920 років» згадають і, головне, вшанують пам'ять поборників української

державності без політичних та національних уподобань, а – за зроблене в ім'я майбутнього країни. Така можливість – один із найбільших здобутків 25-річного існування незалежної і соборної України. На жаль, впродовж цього часу системності у прийнятті рішень зі сторони виконавчої влади не простежується із-за постійних змін щодо пріоритетності векторів зовнішньої політики. Як наслідок, внутрішня гуманітарна політика була фактично провалена, про що свідчать теперішні реалії в житті України, особливо стосовно проблем територіальної цілісності. Віддаю належне українському парламенту за спроби вирівняти ситуацію, що склалась через відповідні звернення і, особливо, консолідуючі голосування за встановлення історичної справедливості.

Так, відповідно до Постанови Верховної Ради України № 971-VIII від 2 лютого 2016 року «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2016 р.» зі змінами або скоріш доповненнями до неї за № 1069-VIII від 31 березня, 1088-VIII від 13 квітня, № 1458-VIII від 12 липня, № 1753-VIII від 16 листопада 2016 р. у поточному році на державному рівні відбулося 96 урочистостей. З них «... з метою консолідації та розвитку історичної свідомості Українського народу, збереження національної пам'яті та належного відзначення і вшанування пам'ятних дат і ювілеїв...» 35 було присвячено відомим подіям в Україні, 3 – дням скорботи і пам'яті і найбільше – 58 – видатних особистостям. Остання цифра не випадкова у світлі вислову відомого американського історика і філософа кінця XIX ст. Ралфа Уолдо Емерсона «По суті, ніякої історії нема, є тільки біографії...». На власне переконання, найбільш незнаною із всіх постатей, що засяяли на пантеонах слави України цього року виявився видатний вчений-агробіолог, один із організаторів сільськогосподарської дослідної справи та академічної науки в Україні – професор Соломон ((Шлім) Львович (Месерович) Франкфурт (1866–1954).

Ініціатором відзначення виступила Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України після проведених мною протягом п'ятнадцяти років спеціальних історичних досліджень, підсумком яких стало доведення визначного місця цього уродженця Литви, єврея за національністю в історії України. Створені ним, як тоді називали – «Храми Соломона», у вигляді теперішніх – Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН, ННЦ «Інституту землеробства НААН», Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН та ін. і особливо разом з академіком В.І. Вернадським – Національної академії наук України продовжують до сьогодні презентувати найбільш визначні здобутки нації, що визнані у цивілізованому світі, а саме на ниві науки та освіти. Якщо додати до цього інші чесноти професора С.Л. Франкфурта, про які писав у щорічних «Віснику аграрної науки»¹ та «Віснику НАНУ»², щодо остаточного

¹ Вергунов В.А. Видатний організатор агробіологічної науки в Україні (до 150-річчя С.Л. Франкфурта) / В.А. Вергунов // Вісник аграрної науки. – 2016. – № 2. – С. 70–72.

² Вергунов В.А. Видатний учений і організатор сільськогосподарської дослідної справи в Україні. До 150-річчя від дня народження професора С.Л. Франкфурта / В.А. Вергунов // Вісник НАНУ. – 2016. – № 9. – С. 72–86.

ствердження у світовій науковій практиці понять – культури цукрового буряку та культури насіння, а також контрольно-насінневої справи в Україні та громадську, політичну державну та дипломатичну діяльність в роки перших сподівань державності (1917–1920), то ініціативу НААН підтриману профільними комітетами парламенту, міністерствами: освіти та науки, аграрної політики та продовольства, закордонних справ, Київською обласною державною адміністрацією та НАН України слід вважати надзвичайно актуалізованою у світлі справжніх європейських цінностей в умовах євроінтеграції. Всі згадані відомства виступили і співorganizаторами відповідних заходів, передбачених Постановою Президії НААН від 26 серпня 2016 року.

Перший з них пройшов 17 листопада в Миронівському інституті пшениці імені В. М. Ремесла НААН (с. Центральне Миронівського району Київської області), де президентом НААН академіком Я. М. Гадзалом, директором установи, членом-кореспондентом НААН О. А. Демидовим та народним депутатом України М. І. Кучером було відкрито, встановлений біля корпусу інституту, іменний пам'ятний

знак С. Л. Франкфурту з надписом на трьох мовах (державна, литовська, іврит): «Видатному вченому-агробіологу, основоположнику Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла НААН професору Франкфурту Соломону Львовичу (1866–1954)», за ескізом і фінансовою підтримкою генерального директора ДУ «Укрдержродючість» І. П. Яцука.

Перед присутніми з вітальним словом виступив аташе з питань культури Литовської Республіки в Україні Ю. Гієдріс. На зібранні колективу та гостей всесвітньовідомої установи за багаторічну ефективну діяльність на ниві наукового забезпечення сільського господарства інститут отримав Грамоту Верховної Ради України. Таку ж нагороду «За особливі заслуги перед українським народом» отримав директор ДП «Дослідне господарство «Еліта»» Миронівського інституту пшениці імені

В. М. Ремесла НААН, доктор сільськогосподарських наук В. С. Кочмарський. У своїй доповіді перед зібранням «Професор Шлім Франкфурт та його «Храм Соломона» – Миронівська сільськогосподарська дослідна станція з культури й селекції цукрових буряків», ще раз на основі новітніх архівних документів із США, Литви, Німеччини та Росії довів, що багато в чому таке визнання вдалося досягти завдячуючи генеруючому початку в першій програмі наукових

досліджень, створенню матеріально-технічної бази, підбору кадрового потенціалу закладених фундатором установи. Від імені Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН передав до музею Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла НААН зібрані мною архівні документи, а також інші матеріали стосовно першого директора станції С. М. Тулайкова, що фактично був учнем і провідником ідей професора С.Л. Франкфурта.

Однак найбільш змістовно про місце і роль професора С. Л. Франкфурта в історії України було розглянуто на міжнародній науково-практичній конференції, що пройшла 18 листопада 2016 року у Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці НААН під егідою посольств Литовської

Республіки та Держави Ізраїль в Україні. Головним завданням форуму передбачалось віддати шану попередникам за зроблене в ім'я майбутнього, а також доведення щодо державної необхідності вивчення історії науки для запровадження кращого із минулого для подій сьогодення.

До початку роботи конференції свою участь задекларували 207 осіб із 55 наукових установ та навчальних закладів різних систем і відомств України через 194 тези доповідей, що вийшли у двох томах збірки матеріалів³⁴. Основний тягар по їх друкуванню взяв на себе Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН та ПАТ «Миронівський хлібопродукт».

³ Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – видатний вчений-агробіолог, один із дієвих організаторів академічної науки в Україні (до 150-річчя від дня народження): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 18 листоп. 2016 р. / Нац. акад. аграр. наук України; Нац. наук. с.-г. б-ка НААН; Миронівський ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла [та ін.]; уклад. В. А. Вергунов, О. А. Демидов, А. С. Білоцерківська, М. М. Давиденко; редкол.: В. А. Вергунов (голова). – К., 2016. – Ч. 1. – 200 с.

⁴ Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – видатний вчений-агробіолог, один із дієвих організаторів академічної науки в Україні (до 150-річчя від дня народження): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 18 листоп. 2016 р. / Нац. акад. аграр. наук України; Нац. наук. с.-г. б-ка НААН; Миронівський ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла [та ін.]; уклад. В. А. Вергунов, О. А. Демидов, А. С. Білоцерківська, М. М. Давиденко; редкол.: В. А. Вергунов (голова). – К.: ТОВ «Наш формат», 2016. – Ч. 2. – 432 с.

До визначної події за ініціативою і проектом нашої бібліотеки та фінансової підтримки ДПДГ Панфільської дослідної станції ННЦ «Інститут землеробства НААН» (директор – М. А. Коваленко) була виготовлена поштова марка, що присвячена ювілейній річниці від дня народження С. Л. Франкфурта. Церемонія спецпогашення

відбулася за участі начальника центра філателістичної продукції Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» Н. В. Мухіної. Надзвичайного та Повноважного посла Литовської Республіки в Києві Марюса Януконіса й Надзвичайного і Повноважного посла Держави Ізраїль в Україні Еліава Белоцерковські.

Зібрання складалося з двох частин: пленарної і роботи секцій. Відкрив конференцію віце-президент НААН, академік В. М. Жук.

Були зачитані вітання, що надійшли до оргкомітету конференції від президента України П.О. Порошенка, голови Верховної Ради України А. В. Парубія, міністра освіти й науки України Л. М. Гриневич, міністра аграрної політики та продовольства України Т. В. Кутового та президента НАН України академіка Б. Є. Патона. До учасників конференції звернувся заступник міністра освіти і науки України М.В. Стріха, голова підкомітету з питань освіти Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України, народний депутат України Т. Д. Кремінь та заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин, голова підкомітету з міжнародно-правових питань та внутрішньо

переміщених осіб, народний депутат України Г. В. Логвинський. Останній вручив Почесну Грамоту Верховної Ради України «За особливі заслуги перед українським народом» багаторічному продовжувачу наукових ідей С. Л. Франкфурта, нині головному науковому співробітнику ННСГБ НААН, професору

В. В. Шелепову.

У своєму виступі Надзвичайний та Повноважний посол Литовської республіки М. Януконіс подякував організаторів зібрання за ініціативу вперше у взаєминах між нашими країнами відзначення на державному рівні із встановленням пам'ятного каменю та випуску марки литовцю за народженням С. Л. Франкфурту. При цьому вказавши на знаковість події для подальших євро інтеграційних процесів.

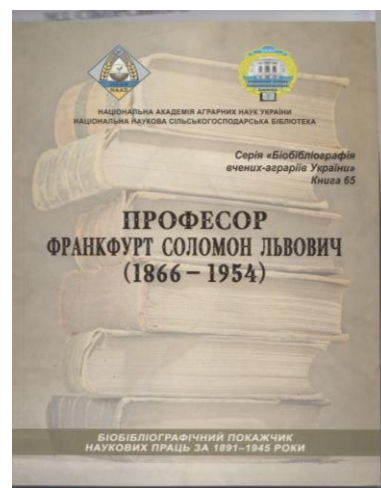
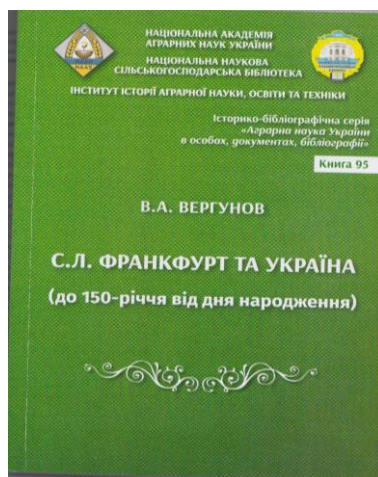
Не менш змістовно з цього приводу висловився і Надзвичайний і Повноважний Посол Держави Ізраїль в Україні Е. Белоцерковські. Він, як і його колега, подякував Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН та його керманічу за повернення із забуття неординарної особистості єврейського походження благі діяння якого не обмежуються тільки Україною, Литвою та Ізраїлем, а й мають планетарне значення як для потреб науки, так і стабільності світового багатонаціонального співтовариства. Здається, що не випадково,

обидві ці країни словом і ділом підтримують Україну в її європейському інтеграційному курсі та подоланню негативних наслідків анексії Криму і АТО на Донбасі. Національна академія аграрних наук України рішенням своєї Президії від 28 жовтня 2016 року за плідну наукову співпрацю на ниві зміцнення дружніх українсько-литовських й українсько-ізраїльських відносин у напрямках галузевого дослідництва щодо вивчення спільної історії нагородила «Подякою НААН» М. Януконіса, Е. Белоцерковські, почесного консула Литовської республіки в Україні Є.М. Лаврова та народного депутата України Г.В. Логвінського.

З науковими доповідями у пленарній частині виступили:

1. академік НААН В. А. Вергунов – «Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – учений–агробіолог, державний і громадський діяч: повернення із забуття (до 150-річчя від дня народження)».

Під час виступу відбулася презентація підготовлених мною двох видань: монографії «С. Л. Франкфурт та Україна»⁵ та «біобібліографічного покажчика наукових праць «Професор Соломон Львович Франкфурт»⁶;

2. Директор Інституту рукопису НБУ імені В. І. Вернадського НАНУ, член-кореспондент НАНУ Л. А. Дубровіна – «С. Л. Франкфурт і створення Національної академії наук України»;

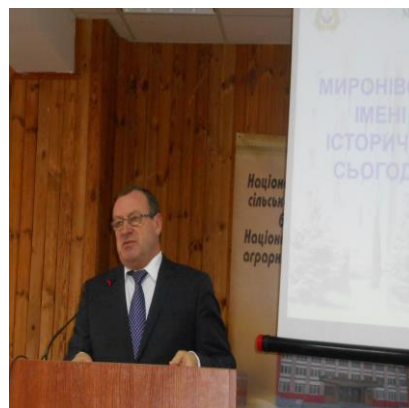
3. головний науковий співробітник Інституту історії України НАНУ, професор Р. Я. Пиріг – «Урядова діяльність Соломона Франкфурта у добу гетьмана Павла Скоропадського»;

4. головний науковий співробітник Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН, академік НААН Б. Я. Панасюк – «Наукові і практичні дослідження в галузі цукрового виробництва»;

5. директор Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН, академік НААН М. В. Роїк – «Культура цукрового буряку в Україні: інституалізовані здобутки»;

6. директор Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН, член-кореспондент НААН О. А. Демидов – «Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла НААН – історичні етапи становлення, сьогодення та перспективи розвитку»;

7. головний науковий співробітник ННЦ «Інституту землеробства НААН», професор Е. Г. Дегодюк «Сторінки історії життя С. Л. Франкфурта, пов'язані із ННЦ «Інститут

⁵ Вергунов В. А. С. Л. Франкфурт та Україна (до 150-річчя від дня народження) / В. А. Вергунов ; НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки. – К., 2016. – 260 с. – (Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії», кн. 95).

⁶ Професор Франкфурт Соломон Львович (1866–1954) : біобібліогр. покажч. наук. пр. 1891–1945 рр. / НААН, ННСГБ ; уклад. і наук. ред. В. А. Вергунов. – К.: ТОВ «Наш формат», 2016. – 224 с. – (Сер. «Біобібліографія вчених-аграріїв України» ; кн. 65).

землеробства НААН».

Після перерви робота конференції продовжилася у межах 5-ти секцій: 1. Історія і сучасність вітчизняної агрономії; 2. Природознавство в контексті еволюції наукової думки; 3. Становлення й розвиток вітчизняної сільськогосподарської справи як галузі знань та організації; 4. Організація наукового забезпечення ведення сільського господарства: стан та перспективи; 5. Інформаційно-бібліотечне супроводження науково-освітнього галузевого процесу.

Під час авторитетного зібрання функціонувала розгорнута книжкова виставка, підготовлена співробітниками бібліотеки, яка демонструвала наукові і науково-популярні праці С. Л. Франкфурта українською, російською, німецькою та англійською мовами з питань агрономії, аграрної економіки, агрохімії, переробки сільськогосподарської продукції, методології та організації галузевого дослідництва, матеріали про нього тощо.

Робота конференції була насичена, плідна й конструктивна у напрямках подальшого розгортання галузевого дослідництва й інтеграції національного інтелектуального потенціалу та закордонного досвіду для прискорення інноваційного розвитку України. Всі присутні стали свідками, як вперше в історії незалежної України, на державному рівні вшановується пам'ять професора С. Л. Франкфурта. Тим самим на пантеони слави України повернуто ім'я сина свого народу, який, між іншим, став одним із перших депутатів Київської міської думи та Київського губернського земського зібрання у березні 1917 року від єврейського населення і разом із академіком В. І. Вернадським у листопаді 1918 року став фундатором скоро майже вікової історії функціонування академічної науки, включаючи аграрну, в Україні – основоположної складової існування державності, що у наступному році повинна святкувати сторіччя виконавчої і законодавчої гілкам влади в Україні. Тому не випадково послам Литовської Республіки в Києві і Держави Ізраїль в Україні від імені колективу Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН були вручені оригінальні запашні короваї із пшениці врожаю 2016 року.

Є люди – справжній цвіт української нації, які не словом, а ділом служать рідній землі й своєму народові, примножуючи славу Україні на увесь світ. Саме такій людині був присвячений проведений захід вшанування пам'яті і став прикладом того, що «Людина живе доти, поки про неї живе її пам'ять», тож якщо живуть у пам'яті людей багато чудових спогадів про особистість, значить, вона прожила щасливе і гідне життя.